

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av Enköpings kommuns
arbete för att skapa förutsättningar i förskolan för
barns språkutveckling i svenska**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Enköpings kommun. Syftet är att granska kvaliteten i huvudmannens arbete med att ge förskolor förutsättningar att arbeta med och stimulera barns språkutveckling i svenska. Granskningen är särskilt inriktad på huvudmannens arbete gentemot förskolor där annat språk än svenska dominerar. I Enköpings kommun ingår en förskola i granskningen.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bil. 3). Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, hög kvalitet, hög kvalitet i flera delar och låg kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom någon frågeställning anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen.

Beslut

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Enköpings kommun i följande utsträckning:

Huvudmannens arbete med att skapa förutsättningar för ett systematiskt språkutvecklande arbete i svenska

Huvudmannen skapar i hög utsträckning förutsättningar för ett systematiskt språkutvecklande arbete i svenska av god kvalitet.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

Huvudmannens arbete för att säkerställa att personalen har tillräcklig kompetens för att kunna stimulera barns språkutveckling i svenska

Huvudmannen arbetar i hög utsträckning med att säkerställa att personalen har tillräcklig kompetens för att kunna stimulera barns språkutveckling i svenska.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen av Enköpings kommun.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive frågeställning.

Huvudmannens arbete med att skapa förutsättningar för ett systematiskt språkutvecklande arbete i svenska

Inom detta område granskas huvudmannens systematiska kvalitetsarbete avseende språkutvecklande arbete i förskola. Området omfattar också hur huvudmannen stöttar rektorn i hur det språkutvecklande arbetet organiseras och genomförs i verksamheten samt vilket avtryck det får i verksamheten.

Skolinspektionen bedömer följande: Huvudmannen skapar i hög utsträckning förutsättningar för ett systematiskt språkutvecklande arbete i svenska av god kvalitet. Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med förskolepersonal, rektorer, personal med uppdrag inom det språkutvecklande arbetet och representanter för huvudman samt inkommen dokumentation.

Huvudmannens systematiska kvalitetsarbete

Huvudmannen genomför kartläggning och skapar goda förutsättningar för rektor och förskolepersonal att genomföra kartläggning av relevant information kring det språkutvecklande arbetet. Huvudmannen kartlägger förutsättningarna för det språkutvecklande arbetet genom att hämta in uppgifter om socioekonomiska indikatorer som om vårdnadshavarna är födda utomlands och vilken utbildningsnivå dessa har. Huvudmannen sammanställer också information om personalsammansättningen och personaltäthet på förskolorna. I förskolornas egna kvalitetsredovisningar finns mer detaljerade uppgifter om personalens kompetens i språkutveckling kopplat till behoven på den specifika förskolan och dessa uppgifter kommer även huvudmannen till del i dialog med rektorn. Vidare följer huvudmannen upp barnens progression i relation till undervisningen, både genom att hämta in uppgifter om hur man på förskolan utnyttjar de resurser som erbjudits av huvudmannen och hur dessa resurser bidragit till barnens språkliga utveckling. Exempelvis har huvudmannen tillhandahållit en språkpolicy och ett kompletterande kartlägningsverktyg för förskolorna som används både i inskolningssamtalet med vårdnadshavare och som ett komplement till utvecklingssamtalet. Verktöget synliggör hur barnet har utvecklat sina språkliga domäner i olika sociala sammanhang varav förskolan är ett.

Utifrån en analys av tidigare kartläggningar beslutar huvudmannen om insatser och prioriterade utvecklingsområden för det språkutvecklande arbetet. Huvudmannen identifierade för tre år sedan ett prioriterat utvecklingsområde gällande språkutveckling för barn med annat modersmål än svenska. Detta ledde till att huvudmannen initierade ett långsiktigt utvecklingsprojekt om språkutveckling och flerspråkighet som bland annat omfattar föreläsningar, workshops och litteraturstudier. Som en del i utvecklingsarbetet har huvudmannen också tagit fram den nämnda språkpolicy som vägledning för hur det språkutvecklande arbetet i förskolan ska bedrivas. Målet med utvecklingsprojektet är att utveckla barnens språkliga kompetens genom ökad fonologisk medvetenhet och ett rikare ordförråd. Huvudmannen har sett goda effekter av utvecklingsinsatserna på pedagogernas språkutvecklande arbete och arbetet fortsätter även under innevarande läsår. Vidare har huvudmannen i sin analys även sett att personalen behöver utveckla arbetet med tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK) och har därför genomfört insatser på området. Enligt huvudmannens analys finns det också ett tydligt samband mellan närvarograden i barngrupperna och språkutvecklingen, vilket har lett till att huvudmannen intensifierat det närvarofrämjande arbetet. Bland annat har huvudmannen skapat mötesytor för vårdnadshavare och i olika sammanhang understrukit vikten av kopplingen mellan god språkutveckling och närvaro. Både i huvudmannens kvalitetsrapport och i rektorns systematiska kvalitetsarbete lyfts vikten av en kontinuerlig dialog med vårdnadshavarna fram som ett mål för det språkutvecklande arbetet, vilket aktualiseras vid introduktionen till förskolan men också dagligen vid hämtning och lämning.

Huvudmannen följer löpande upp och dokumenterar hur väl arbetet med det prioriterade utvecklingsområdet faller ut och använder uppföljningarna för att utveckla förskolornas arbetssätt. Huvudmannen följer löpande upp utvecklingsarbetet kring flerspråkighet samt hur personalen arbetar utifrån språkpolicy och effekten på barnens språkutveckling. Denna uppföljning sker inom ramen för kvalitetsarbetet och i de kvalitetsdialoger som huvudmannen har med rektorerna under läsåret. I uppföljningen har huvudmannen sett att övergången mellan förskola och förskoleklass har utgjort en svag länk i det språkutvecklande arbetet. Huvudmannen har därför förstärkt samarbetet mellan förskola och förskoleklass, exempelvis genom att huvudmannen har beslutat att förskolan ska arbeta med en viss metod för språkinläring i syfte att förbereda barnen för det arbete som sedan bedrivs i förskoleklassen där man redan använder en variant av denna metod. Vidare berättar huvudmannen att de utifrån uppföljningen kommer att arbeta vidare med den reviderade läroplanens betoning av språkets och högläsningens betydelse för språkutveckling. Som en följd av detta har de prioriterat litteraturinköp vilket, tillsammans med flexibla möjligheter för att dela på barngrupperna, ökat möjligheterna för

högläsning. Huvudmannen har i samtal med rektor också följt upp användningen av ett digitalt hjälpmedel för språkutveckling som används på förskolan.

Huvudmannens stöd till rektorn

Huvudmannen stöttar rektorn i hur det språkutvecklande arbetet organiseras och genomförs i verksamheten. Huvudmannen har sedan flera år tillbaka, med stöd av rektorn, implementerat den ovannämnda språkpolycyn som ger vägledning för hur det språkutvecklande arbetet i förskolan ska bedrivas. Språkpolycyn beskriver metoder och arbetssätt som främjar språkutveckling, exempelvis beskrivs det här hur personalen ska arbeta med fonologisk medvetenhet och språkligt stimulerande lärmiljöer med bildstöd och hur personalen ska agera som språkliga förebilder för att exempelvis berika barnens ordförråd genom högläsning. Därutöver har huvudmannen tillgängliggjort ett digitalt verktyg som kan användas i undervisningen för uppläsning av litteratur på modersmålet.

Huvudmannens stöd till rektorn innebär också att ett nära samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna uppmuntras. För att ge stöd i detta arbete finns ett centralt "förskoleteam" i kommunen som består av två specialpedagoger och två socionomer som arbetar för mer likvärdiga uppväxtvillkor och ett mer proaktivt arbete med tidiga och relevanta insatser som gynnar språkutveckling i samverkan med vårdnadshavare. Detta inbegriper även samverkan med externa aktörer som exempelvis biblioteken i kommunen. Huvudmannen har tillhandahållit medel för att det på förskolan ska finnas böcker i kapprummen som vårdnadshavarna uppmuntras att låna hem och läsa för sina barn och de kan även få behålla böckerna. Personalen har också fått ta del av en omfattande kompetensutvecklingsinsats som ska gynna barnens språkutveckling.

Vidare ger huvudmannen stöd till rektorn i hur förskolepersonalen ska arbeta med språkutveckling i svenska respektive modersmål.

Huvudmannen ger vägledning till personalen i hur de kan synliggöra flerspråkigheten i miljön genom förskolans språkpolicy. Ett av målen som anges i språkpolycyn handlar om att personalen ska vara nyfikna och visa intresse för barnens modersmål. I verksamheten har barnen tillgång till ett digitalt verktyg där de kan höra en berättelse på sitt modersmål. Denna lyssning följs alltid av att en pedagog läser samma berättelse på svenska. Förskollärarna och rektor samarbetar med vårdnadshavarna för att begränsa barnens exponering för språket engelska innan barnen erövrat både modersmålet och svenskan. Arbetet bygger på den utvecklingsinsats kring flerspråkighet och mångfald i förskolan som huvudmannen bedriver.

Avtryck i förskoleverksamheten

Huvudmannens stöd till förskolan får reella avtryck i det språkutvecklande arbetet i svenska i verksamheten. Av intervjuer med förskollärare och rektor framgår att huvudmannens styrning och stöd skapar förutsättningar så att förskolepersonalen kan bedriva ett framgångsrikt språkutvecklande arbete. Förskollärarna berättar att de försöker väcka barnens språkliga nyfikenhet med stöd av olika metoder, exempelvis genom att arbeta med språket utifrån en betoning på vikten av rim och ramsor för en ökad språklig medvetenhet. Vidare beskriver förskollärarna att de ser en tydlig språkutveckling hos barnen när de arbetar med förskolans språkpolicy och att samverkan med biblioteken är en viktig resurs i arbetet med att ge barnen en god språklig utveckling samt skapa en nyfikenhet för litteratur. Huvudmannen berättar att de i sin analys av det språkutvecklande arbetet kan se att personalen hittat nya och för inläringen mer gynnsamma undervisningsmetoder som att dela barngrupperna i mindre grupper för att alla barn ska få utrymme att och våga tala. Huvudmannen kan också se en tydlig skillnad i positiv riktning i förskoleklassens screeningar mellan de barn som gått på förskolor där de arbetar med samma metod för språkinläring som i förskoleklassen och de barn som gått i andra förskolor.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

Huvudmannens arbete för att säkerställa att personalen har tillräcklig kompetens för att kunna stimulera barns språkutveckling i svenska

Inom detta område granskas huvudmannens samarbete med rektorn i arbetet både med kompetensförsörjning och med kompetensutveckling. Området omfattar kompetens såväl gällande svenska som språkutvecklande arbetssätt samt förutsättningar för att genomföra och befästa erbjuden kompetensutveckling.

Skolinspektionen bedömer följande: Huvudmannen arbetar i hög utsträckning med att säkerställa att personalen har tillräcklig kompetens för att kunna stimulera barns språkutveckling i svenska. Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med förskolepersonal, rektorer, personal med uppdrag inom det språkutvecklande arbetet och representanter för huvudman samt inkommen dokumentation.

Huvudmannens arbete med kompetensförsörjning

Huvudmannen arbetar nära rektorerna i frågor som rör kompetensförsörjning och de har en gemensam bild av behov och förutsättningar. I regel informerar rektorerna på varje rektorsmöte huvudmannen om behov rörande bemanningsfrågor. Huvudmannen har en tydlig bild av vilka behov som finns av ny personal och hur kompetensbehoven kan lösas inom kommunens förskoleverksamheter. De demografiska förändringarna med minskande barnkullar gör att huvudmannen och rektorerna nu arbetar tillsammans för att behålla personal, snarare än att rekrytera. Exempelvis samarbetar rektorerna med varandra och diskuterar med huvudmannen hur de kan göra omplaceringar av förskollärare för att se till att det finns personal med rätt kompetens på alla förskolor.

Beakta att personalen har tillräckliga kunskaper i svenska vid rekrytering

Huvudmannen ser till att personalens kunskaper i svenska beaktas i rekryteringen samt att nyanställd personal visar tillräckliga kunskaper i svenska för att kunna stödja och stimulera barns språkutveckling. Huvudmannen har gett rektorn i uppdrag att ta hänsyn till kunskaper i talad och skriven svenska, både vid rekrytering och hos den personal som redan är anställd. Den språkliga kompetensen säkerställs vid rekryteringen då rektorerna gör en bedömning av kunskaper i svenska genom att titta på ansökningshandlingarna och i samband med anställningsintervjun. Rektorn följer sedan upp personalens kompetens i det svenska språket i medarbetarsamtalen.

Huvudmannens arbete med kompetensutveckling

Huvudmannen kartlägger regelbundet, via rektorn, personalens kompetensutvecklingsbehov gällande språkutvecklande arbetssätt och i svenska språket. Rektorn undersöker i samtal med arbetslagsledarna och övrig personal om det finns kompetensutvecklingsbehov gällande både det språkutvecklande arbetssättet och i svenska och återkopplar resultatet till huvudmannen. Vid behov av kompetensutveckling i svenska ser huvudmannen till att personalen får ta del av en kompetenshöjande utbildning i yrkessvenska. När det gäller det språkutvecklande arbetssättet har huvudmannen i ett flertal år kartlagt kompetensutvecklingsbehov och genomfört kompetensutvecklingsinsatser. Kompetensutvecklingen omfattar dels en större insats kopplat till barns språkutveckling vid flerspråkighet och en utbildningsinsats kring en metod för att förbereda barn för att lära sig läsa genom att utveckla deras fonologiska medvetenhet.

Huvudmannen tillhandahåller även en kompetensutvecklingsinsats inom TAKK.

Huvudmannen skapar förutsättningar som gör att förskolepersonalen får faktiska möjligheter att delta i kompetenshöjande insatser gällande språkutvecklande arbetssätt. Huvudmannen och rektorn arbetar organisatoriskt med schemaläggningen så att alla ska ha möjlighet att delta vid de kompetensutvecklingstillfällen som erbjuds. Dessutom får förskollärarna genom rektorn och huvudmannen möjlighet att omsätta kompetensutvecklingens lärdomar i praktiken och att utveckla perspektiven i kollegiala diskussioner. Exempelvis delas barngrupperna ibland upp så att personalen får möjlighet att ha fler och längre samtal med barnen.

Kompetensutvecklingen utgår från uppsatta mål och huvudmannen följer upp om insatser har haft avsedd effekt. De gemensamma kompetensutvecklingsinsatserna initieras av huvudmannen via rektorn utifrån identifierade utvecklingsområden och mål. Alla pedagoger på den utvalda förskolan ska delta i dessa utbildningar eftersom innehållet direkt korresponderar mot de behov som finns i verksamheterna. Resultatet från insatserna redovisas till huvudmannen inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. Ett övergripande resultat som huvudmannen ser av kompetensutvecklingsinsatserna är att personalens medvetenhet om betydelsen av att stimulera barnens språk under tiden i förskolan har ökat. Vidare ser huvudmannen att förskolepersonalens roll som språkliga förebilder har stärkts och att samarbetet med vårdnadshavare också givit goda resultat i form av ökad närvaro. Individuella kompetensutvecklingsinsatser, som utbildning i yrkessvenska, följs upp av rektorn i dialog med huvudmannen.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

På Skolinspektionens vägnar

X Anna Johansson

Beslutsfattare

Signerat av: Anna Johansson

X Anna Alm

Föredragande

Signerat av: Anna Alm

I handläggningen av ärendet har även utredare Fredrik Holmqvist deltagit.

Bilaga 1: Författningsstöd

Språklagen (2009:600)

Språket i förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska (10 §). Häre ingår såväl kommunala huvudmän som enskilda huvudmän som bedriver förskola.

Skollagen (2010:800)

Det är huvudmannen som har det yttersta ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med de bestämmelser som gäller för den verksamhet som huvudmannen ansvarar för (2 kap. 8 §).

Det är huvudmannen som ska se till att all personal i verksamheten har nödvändiga insikter i de bestämmelser som gäller och att personalen ges möjligheter till kompetensutveckling (2 kap. 34 a §).

Vad gäller förskoleverksamhet specifikt ska huvudmannen se till att barngrupperna i förskolan har en lämplig sammansättning och storlek (8 kap. 8 §).

Vidare ska huvudmannen, med utgångspunkt i att de nationella målen för verksamheten uppfylls, systematiskt och kontinuerligt planera och följa upp utbildningen, analysera orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen. För det fall att det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten, ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas (4 kap. 3, 5 och 7 §§).

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2018:50) om läroplanen för förskolan (Lpfö 18 reviderad 2025)

Det framgår av läroplanen att barnen ska erbjudas stimulerande läsmiljöer som skapar intresse och nyfikenhet för såväl skönlitteratur som sakprosa och andra texter. De ska få lyssna till högläsning och ges möjlighet till delaktighet genom att samtala om texter och bilder. Förskolan ska också uppmuntra och ta tillvara barns nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt och barnen ska få utveckla ett nyanserat talspråk och ordförråd samt få möjlighet att leka med ord (1 Förskolans värdegrund och uppdrag, Förskolans uppdrag, språk, kommunikation och skapande)

Det framgår vidare av läroplanen att förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla vissa förmågor:

- förmåga att använda och förstå begrepp, se samband och upptäcka nya sätt att förstå sin omvärld,

- intresse för litteratur, berättelser, bilder och texter samt sin förmåga att använda sig av, tolka, ifrågasätta och samtala om dessa,
- ett nyanserat talspråk och ordförråd samt förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra i olika sammanhang och med skilda syften,
- intresse för bokstäver och för att lära sig läsa samt förståelse för hur skriftspråk och symboler kan användas för att förmedla budskap samt
- utveckla både det svenska språket och sitt modersmål, om barnet har ett annat modersmål än svenska (2.2 Omsorg, utveckling och lärande, Mål).

Det anges vidare i läroplanen att förskollärare ansvarar för att varje barn utmanas och stimuleras i sin språkutveckling och utveckling av kommunikation, samt får förutsättningar att utveckla intresse för såväl skönlitteratur som sakprosa och andra texter. Arbetslaget ska i sin tur stimulera barnens språkutveckling och intresse för läsning (2.2 Omsorg, utveckling och lärande, Riktlinjer)

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen genomför en granskning av 30 huvudmän runt om i landet. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Enköpings kommun ingår i granskningen. Skolinspektionen genomförde intervjuer med personal i verksamheten och representanter för Enköpings kommun den 8 juni 2026. Besöket genomfördes av utredarna Anna Alm och Fredrik Holmqvist.

Enköpings kommun har ca 48 000 invånare. I kommunens förskoleverksamhet finns ca 1571 barn, varav ca 90 barn på den utvalda förskoleenheten (vårterminen 2026). Av dessa barn har merparten ett annat modersmål än svenska. Förskoleenheten hade, när granskningen gjordes, 8 legitimerade förskollärare och 12 barnskötare.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- En gruppintervju med förskollärare
- En intervju med rektor
- En gruppintervju med personal med särskilt ansvar för språkutveckling
- En med representant för huvudmannen.
- Dokument som begärts in från huvudmannen

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

De samlade iakttagelserna från alla huvudmän som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande rapport. Rapporten är planerad att publiceras vårterminen 2027.

Bilaga 3: Granskningens utgångspunkter

Skolinspektionen har av regeringen fått i uppdrag att genomföra en granskning avseende förskolors arbete för att stimulera barns språkutveckling i svenska, med fokus på huvudmannens arbete. Granskningen inriktar sig särskilt mot huvudmän för förskolor där annat språk än svenska dominerar. I förskolan har personalen en bärande roll för barns språkutveckling i svenska, vilket ställer höga krav både på deras egna språkliga resurser och på deras kompetens att leda ett systematiskt språkutvecklande arbete. Forskning visar att långsiktig kompetensutveckling, avsatt tid för personalen för analys och reflektion av det egna arbetet och en engagerad ledning är framgångsfaktorer för att stärka det språkutvecklande arbetet med barnen. Enligt skollagen är huvudmannen övergripande ansvarig för att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Fokus för granskningen är således huvudmäns arbete för att skapa förutsättningar i förskolan för barns utveckling i svenska.

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i huvudmännens arbete med att ge förskolor förutsättningar att arbeta med och stimulera barns språkutveckling i svenska. Granskningen ska särskilt inrikta sig på huvudmän för förskolor där annat språk än svenska dominerar. Bedömningarna görs i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier. För att uppfylla granskningens syfte ska följande frågeställningar besvaras:

- I. I vilken utsträckning skapar huvudmannen förutsättningar för ett systematiskt språkutvecklande arbete i svenska av god kvalitet?
- II. I vilken utsträckning är huvudmannens arbete för att säkerställa att personalen har tillräcklig kompetens för att kunna stimulera barns språkutveckling i svenska av god kvalitet?